

ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

НОРМАТИВНА УРЕДБА

чл. 17 от ДОПК

I. ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

Според разпоредбата на чл. 17 от ДОПК задължените лица имат право:

1. на уважение към честта и достойнството им при осъществяване на процесуалните действия по този кодекс;
2. да им бъдат разяснявани правата в производствата по този кодекс, включително и правото на защита в административното, изпълнителното и съдебното производство, и да бъдат предупредени за последиците от неизпълнение на задълженията им по този кодекс;
3. на опазване в тайна сведенията, фактите и обстоятелствата, представляващи данъчна и осигурителна информация;
4. да изискват от органите по приходите и публичните изпълнители при изпълнение на правомощията им да се легитимират и да показват акта, въз основа на който се предприемат съответните действия;
5. да им бъдат осигурени и предоставени безплатно:
 - приемането на всички документи, представени от задължени и трети лица относно публичните им задължения;
 - информация за публичните им задължения и за сроковете, в които следва да заплатят дължимите от тях данъци, задължителни осигурителни вноски и други публични задължения;
 - информация за здравноосигурителния им статус и осигурителния им доход;
 - данъчни и други декларации, съдържащи указания за попълването им, формуляри и други документи, които се изискват или издават въз основа на закон, които следва да се публикуват и в Интернет страницата на агенцията;
 - възможност за електронен обмен на данни с органите по приходите и публичните изпълнители;
6. да бъдат информирани за последиците от принудителното изпълнение на вземания за данъци, други публични вземания и задължителни осигурителни вноски;

ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

7. да искат издаването и да получават в срок актове или други документи, с които се удостоверяват факти с правно значение или се признава или отрича съществуването на права или задължения, когато имат правен интерес от това;

8. да обжалват всички актове и действия на органите по приходите и публичните изпълнители, с които се засягат техни законни права и интереси, по реда, предвиден в този кодекс.

Органите по приходите са длъжни да осигуряват на страните възможност да изразят становище по събраните доказателства, както и по предявените искания по реда, предвиден в този кодекс. Страните могат да правят писмени искания и възражения.

II. ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА И УКАЗАНИЯ ЗА ЕДИННО ПРИЛАГАНЕ НА ДАНЪЧНОТО И ОСИГУРИТЕЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Когато задължено лице действа съобразно писмени указания от министъра на финансите, орган по приходите или публичен изпълнител, които впоследствие се окажат незаконосъобразни, начислените лихви вследствие на действията съобразно дадените указания не се дължат, а определената от закона санкция не се налага.

Следва да се отбележи, че указанията за единното прилагане на законодателството, които са задължителни за органите по приходите и публичните изпълнители, както и всички отговори или становища с общ методологичен характер относно данъците или задължителните осигурителни вноски се публикуват. Публикуването се прави в интернет страницата на съответната администрация, като може да бъде направено и публикуване в пресата или по друг общодостъпен за задължените лица начин.

В случаите, когато задължено лице заплати целия дължим данък или задължителна осигурителна вноска за съответния период в законоустановения срок за ползване на намаление, при установяване на правилността на извършеното плащане то ползва предвидените в тези случаи намаления на размера на данъка, ако съответната декларация е подадена в законоустановения срок.

ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

Задължените лица имат право на обезщетение за вредите, причинени им от незаконни актове, действия или бездействия на органи по приходите и публичните изпълнители при или по повод изпълнение на дейността им. Отговорността се реализира по реда, предвиден в Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани.

В чл. 17, ал. 1 от ДОПК са регламентирани основните права на задължените лица, сред които са правото им да бъдат разяснявани правата в производствата по този кодекс, включително и правото на защита в административното, изпълнителното и съдебното производство, както и правото да бъдат предупредени за последиците от неизпълнение на задълженията им по този кодекс /ал. 1 и ал. 2 от чл. 17 от ДОПК/ и правото да им бъде предоставена информация за публичните им задължения и за сроковете, в които следва да заплатят дължимите от тях данъци, задължителни осигурителни вноски и други публични задължения /чл. 17, ал. 1, т. 5, б, "б" от ДОПК/

ВНИМАНИЕ! Давността не е производство по ДОПК. Тя е институт, регламентиращ последиците по отношение на вземането в случаите на липса на достатъчна активност от страна на кредитора да събере същото в законоустановения срок. Поради това в случая е неприложимо регламентирането в чл. 17, ал. 1, т. 2 от ДОПК право на задължените лица да бъдат разяснявани правата в производствата по този кодекс. Съгласно чл. 120 от Закона за задълженията и договорите, давността не се прилага служебно. Поради това органите по приходите следва да прилагат правните последици на изтеклата погасителна давност само по искане или възражение от страна на длъжника. В случаите, когато в производство по ДОПК (ревизионно, административно - наказателно, но обжалване или събиране) служебно се установи, че по отношение на определени задължения на лицето е изтекла погасителната давност, това обстоятелство не следва да се отразява в акта, ако няма искане/възражение на длъжника.

На правата на задължените лица съответства задължението на Националната агенция за приходите да обслужва данькоплатците, осигурителите, осигурените и самоосигуряващите се лица, като им осигурява необходимата информация, разяснения по правата и задълженията им, осигурява обезпечението и безплатното разпространение на данъчни и други декларации, съдържащи указания за попълването им, на формуляри и други

ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

документи, които се изискват или издават въз основа на закон, като ги публикува и в Интернет на страницата на агенцията /чл. 3, ал. 1 от Закон за Националната агенция за приходите /ЗНАП/;

Следва да се има предвид, че от самите указания, макар и със задължителен характер до органите на приходната администрация не следва директно засягане на права и интереси на трети лица, а това засягане се опосредства чрез издаването на обжалваемия акт, какъвто както се посочи е данъчният акт по **ДОПК**, който засяга тези права и задължения и при обжалването му пред съда ще бъде преценявана законосъобразността и на писмените указания, издадени от изчерпателно посочените в нормата на **чл. 17, ал. 3 ДОПК** лица - министър на финансите, органи по приходите или публичен изпълнител (Решение № 243 от 09.01.2008 г. по адм. д. № 9077/2007 г., I отд. на ВАС).

Указанията се издават на правно основание чл. 10, ал. 1 , т. 4 от ЗНАП. В практиката е общо прието, че указанията представляват вътрешноведомствен административен акт със задължителен за подчинените на издалия го орган характер. Практиката на ВАС приема, че указанията нямат задължителен характер за лица извън администрацията, поради което отрича възможността същите да бъдат оспорвани като общ административен акт.

От горното следва, че указанията имат следните правни характеристики:

- Същите представляват вътрешно ведомствен акт и са задължителни за подчинените органи. Поради тази си задължителност несъобразяването с указанията представлява нарушение със съответните последици за административния орган – например оценката на изпълнението;
- Указанията не са задължителни за лица извън администрацията и не засягат непосредствено техни права и интереси.

Последици: спазването или не на указанията не влияе върху редовността на издаваните от административните органи актове, като неспазването на указание не е основание за незаконосъобразност на акта. ВАС, макар и косвено, прави извода, че указанията всъщност са облагодетелстващи лицата актове, тъй-като им предоставят защитата на чл. 17, ал. 3 от ДОПК, а именно не се дължат лихви и глоби, ако задължено лице се съобрази с подобни указания.

ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

За лицата извън администрацията указанията представляват авторитетно тълкуване на нормативни актове. Това следва от макар и мълчаливото признаване на ВАС, че издавайки указания по тълкуването изпълнителният директор не излиза извън правомощията, дадени му със ЗНАП.

Становищата (извън указанията) се издават на правно основание чл. 10, ал. 1, т. 10 от ЗНАП, който регламентира, че изпълнителният директор на НАП организира разясняване на данъчното и осигурителното законодателство чрез издаване на брошура, бюлетин или по друг подходящ начин. Практически становища се издават по запитвания от страна на задължени лица или подчинени органи, които очакват съдействие за точно спазване на законодателството. ВАС (определение № 9283/ 08.10.2007 по адм. д. № 6570/2007), приема, че разпоредбата на чл. 10, ал. 1, т. 10 от НАП следва да се тълкува във връзка с чл. 3, ал. 1, т. 1 от същия закон, в която се казва, че НАП обслужва задължените лица като им осигурява необходимата информация, разяснения по правата и задълженията им и др. ВАС приема също така от анализа на тези разпоредби, че становищата съдържат отговори на поставени въпроси относно начина на тълкуване на конкретни разпоредби. Т.е. становището не съдържа властнически изявления, нито декларации. При това след като направеното тълкуване не е от издателя на нормативния акт по аргумент на противното от чл. 51, ал. 1 от Закона за нормативните актове същото не е задължително.

От горното следва, че становищата имат следните правни характеристики:

- Същите не представляват административен акт въобще, тъй-като не съдържат властническо изявление и следователно не са задължителни за подчинените органи. Несъобразяването не представлява нарушение на административната подчиненост;
- Не са задължителни и за лица извън администрацията и не засягат непосредствено техни права и интереси. Като последица спазването или не на становищата не влияе върху редовността на издаваните от административните органи актове, като неспазването на становище не е основание за незаконосъобразност на акта;

ПРАВА НА ЗАДЪЛЖЕНИТЕ ЛИЦА

- Както за подчинените органи, така и за лицата извън администрацията, становищата представляват единствено и само авторитетно тълкуване на нормативни актове. Това следва от макар и мълчаливото признаване на ВАС, че издавайки становища по тълкуването, изпълнителният директор не излиза извън правомощията, дадени му със ЗНАП.

[Обратно към съдържанието на наръчника.](#)